

Hembygdsbladet

År 2018
Nr 2

Medlemsblad för Vikingstad hembygdsförening.
Hemsida: hembygd.se/vikingstad/.
Kontakt: Rickard Fransson Tel 070 5225256
Ansvarig utgivare: Gunnar Asplunder

Redaktörer:
Rickard Fransson
Anders Cedergren

Ordföranden har ordet:

Tänk vilken härlig årstid vi har framför oss. Det blir ljusare och varmare och naturen vaknar till liv. Det är ju vackert med snö men den förorsakar besvär med framkomlighet för oss människor. Men nu är det snart vår och i Hembygdsgården planerar vi för en ny säsong. Vi träffas varje torsdag förmiddag, diskuterar, planerar och dricker kaffe. Den 17 maj öppnar vi Loppisen igen och vi hoppas att vi kan servera kaffet i trädgården då också. Förutom styrelsen blir vi väldigt glada när andra intresserade personer dyker upp. Hembygdsgården är ju till för oss alla, så välkomna hit. Just nu planeras det arbete och de aktiviteter som ska genomföras, bara det blir lite varmare.

Vi ses och hörs. Hälsningar Marianne Danielsson

DEN GAMLA BILDEN

Rydell och Frithiofsson flyttade sin verksamhet hit, från andra sidan vägen 1931. Lokalen är tillbyggd 1936 och 1946, samt 1951.

Vikingstad motorverkstad Rydell&Frithiofsson.

Rörelsen grundades 1920 av fabriköerna Nils Rydell och Ernst Frithiofsson. Rörelsen fanns i Karlhem 2 nuvarande Bankebergsvägen 8. Huset uppfördes 1921. Verkstad på nedre botten och bostäder på övre plan till Nils Rydell och Ernst Frithiofsson. Verkstaden var försedd med erforderliga maskiner och verktyg för all slags bil-, traktor-, motorcykel-, och stationära motorreparationer, bilelektriska arbeten och batteriladdningar. Lager av bilreservdelar och tillbehör.

Nils Rydell, fabrikör, Vikingstad. Född 9/8 1894 i Östergötlands län. Började i Branschen 1912 hos Fors Mekaniska Verkstad AB i Vikingstad. Delägare i ovanst. företag sedan 1920.

Ernst Frithiofsson, fabrikör, Vikingstad. Född 10/9 1893 i Östergötlands län. Började i branschen 1918 i faderns smidesverkstad. Delägare i ovanst företag sedan 1920.

Erik Rydell, verkmästare, Vimingstad. Född 23/10 1903 i Östergötlands län. Arbetat i branschen sedan 1920 i ovanst. företag. Delägare sedan 1946.

Roland Klingström, verkmästare, Vikingstad. Född 23/9 1907 i Jönköpings län. Arbetat i branschen sedan 1922 i ovanst. företag, Delägare sedan 1946.

Detta foto är inifrån den gamla verkstaden som var belägen i nuvarande Bankebergsvägen 8. Fastigheten byggdes om 1934 till bostadsfastighet då verksamheten hade flyttats tvärs över gatan.

Tapstation med försäljning av STANDARD bensin och oljor och full service.

Bakom disken står Einar Karlsson mer känd som "Sjöland". 1960 tal

Enligt vissa källor fick han namnet "Sjöland" därför att han ofta pratade om att han skulle gå till sjöss men han hamnade aldrig där utan blev kvar på land.

ESSO i Sverige använde ursprungligen Krooks och senare Pratts och Standard som varumärken för petroleumprodukter från Standard Oil of New Jersey. Dotterbolaget Svenska Esso grundades 1934 och använde varumärket ESSO från 1939. Efter det att Svenska ESSO köpts av norska Statoil 1986 skyltades de tidigare ESSObensinstationerna om till Statoil. 2016 bytte Statoil namn till Circle K

Verksamheten flyttade till andra sidan Riksettan/Skänningevägen 1931 till större verkstadslokaler. Före detta verkstaden på Karlhem 2 ombyggdes 1934 till att endast innehålla bostäder.

Verkstaden tillbyggd 1936 och 1946 av byggmästare Thure Ahlstrand efter dennes ritningar samt 1951 med byggnaden mot bankhuset med Värner Lassmark som byggmästare.

1954 övertogs firman Rydell och Frithiofsson av Harry Merseburg. Han kom närmast från FC, Flygvapnets försökscentral i Malmslätt, där han var motoringenjör och provflygare. I Vikingstad sålde han bilar av märkena Llojd à 3400 kr, Austin, Skoda à 6400 kr, och Nash à 11500 kr. Traktorer av märket Nuffield såldes. Det byttes även motorer i Llojdbilar, det tog 2,5 timmar och en utbytesmotor kostade 550 kronor. Motorn i en Llojd 400 var på 13 hästkrafter och det var en 2 cylindrig 2 taktsmotor.

Hembygdsföreningen har varit i kontakt med några som varit anställda under olika perioder vid bilverkstaden. Några av dessa har lämnat värdefulla uppgifter.

Att växa upp med en bilverkstad och bensinmack som grannar var mycket spännande och lärorikt. Under 1950-talet till exempel kunde man höra skillnad på olika bilars motorer och avgasljud. Skillnaderna i karossernas formgivning var också påtaglig. Man var också sugen på att se om en motor startade efter en reovering. Skulle en dörr passa efter att plåtslagare Gustavsson hade riktat den? Många kändisar stannade och fick tankat bensin medan Einar Sjöland (Karlsson) torkade rutor och lyktor. Att få heja på Martin Ljung när han tankade sin Jaguar E-type var en riktig höjdare.

Några av de anställda i verkstaden var också knutna till brandkåren i Vikingstad. När larmet gick ringde en klocka och kontoristen tex Maj-Lis Rydgren rusade in i verkstaden för att skynda på. Transporten till brandstationen skedde ofta i en liten Willysjeep. Brandchefen Erik Frithiofsson kom från den intilliggande Vikingstad smidesverkstad och han hade mest bråttom av alla. Hans rivstarter och sladdspår imponerade på oss ungdomar.

Verkstadsägaren Merseburg blev erbjuden arbete för Volvo i USA, men placeringen blev i Sydamerika, närmare bestämt i Lima.

Redan under 1950-talet började man diskutera en ändring av Riksettans dragning till norr om Vikingstad samhälle. På grund av detta anvisade man plats för tänkt flyttning av verkstad och bensinförsäljning till Rappestad. Det blev istället så att Merseburg avyttrade företaget och fick anställning som försäljningsansvarig på utlandet hos Malte Månson i Hackefors.

1957 den 30 maj övertog Lennart Jöhncke företaget och flyttade sin försäljning av traktorer från Sturegatan i Linköping till Vikingstad. Även huvudkontoret flyttades från Linköping till Vikingstad.

Jönckes började även sälja B.M, Bolinder Munktell självgående skördetröskor. Tidigare hade bara bogserade skördetröskor varit vanligast hos lantbrukarna.

De nya traktorerna och tröskorna och redskapen levererades i huvudsak på järnväg till Vikingstad station. Jöhncke hade verkstäder i Norrköping, Åtvidaberg, Motala, Vikingstad och en nybyggd verkstad i Väderstad samt flera servicebilar som åkte och servade maskiner hemma hos lantbrukarna.

Verkstaden i Vikingstad innehöll bl.a. smörjgrop, tvätthall, garage och batteriladdningsrum.

1969 var det stor auktion vid Jöhnckes på Bankebergsvägen i Vikingstad då 52 st begagnade traktorer och redskap skulle säljas inför företagets flytt västerut till Vikingstadverken. Auktionist var David Gomèr hos Gomèr o Andersson. Vikingstadverken ägdes tidigare av Bröderna Fors från Mjölby som hade sin tillverkning av vissa släpvagnar där, bland annat lastbilstankvagnar.

1969 på våren, startade således Jöhnckes sin verksamhet i nya och större lokaler och hade då bortåt 50-talet anställda. Tore Andersson från Mjölby var en duktig säljare och fick fart på försäljningen av entreprenadmaskiner eftersom byggverksamheten ökade.

Lennart Jöhnckes son Johan tog över företaget och 1987 såldes företaget till Lantmännen. 1989 flyttades verksamheten till Odal i Linköping.

Källor: Hans Merseburg, Karl-Erik Karlsson, Kerstin Klingström Karlsson, Maj-Lis Rydgren Eriksson

EN TORPARES VEDERMÖDOR OCH VILLKOR I BÖRJAN PÅ 1900-TALET

Denna berättelse handlar om en torpare i Vikingstad men kunde vara vilken torpare som helst då dessa säkerligen levde under samma villkor.

Drängen Oskar Andersson född 11/5 1872 och hustrun Else född 13/10 1881 samt då 2 mån gamla dottern flyttade 14 mars 1904 från Opplunda till torpet Hultet under Sörstad gård. Torpet var beläget ungefär 2 kilometer söder om gården. Han skriver i sin anteckningsbok/dagbok: " Mina rättigheter för torpet 1 ½ dagsverke i varje vecka för själva torpet samt 2 ½ dagsverke i veckan mot en betalning af 1 kr pr dag under sommaren, samt 75 öre under vintern. Dessutom utgöres vid skörden 25 st hjälp mot betalning af 50 öre pr dag". Denna extrahjälp föll då på hustruns lott. Som stat erhöles vete och råg till utsäde och malning samt blandsäd och 1 ½ tunna utsädespotatis. 1908 flyttade Oskar med familjen till granntorpet Ängsveden, även det tillhörande Sörstad. Det var det största torpet vid gården och villkoren skulle förhoppningsvis bli bättre, men vägen ner till gården var ju nästan lika lång som tidigare väg och dagsverken lika långa. Oskar berättade om hur mörkt det var under höst och vinter när han traska iväg på morgonen och lika mörkt när han kom hem. Det var ju inga 8-timmarsdagar utan snarare 10 till 12 timmar per dag. Han berättade också om hur han under sin vandring mellan torpet och gården såg lyktgubbar. Även Hinnjakten hördes, den kom från Boo-hållet och for igenom Sörstadskogen. Kanske var det samma Hinnjakt som härjade i Sköldstadskogen. Oskar berättade också om en vandring från gården och till Haag i Slaka med en sugga som skulle till galten därstädes och hur trött han var när de mycket sent på kvällen kom hem. Om suggan tyckte besöket var mödan värd förtäljer inte historien, men Oskar tyckte inte det.

Om en annan sann historia berättade Oskar, det var hans första skördekalas. På hösten inbjöds alla anställda på gården med familjer till stort skördekalas med massor av mat och dryck. De flesta var ju bara vana vid fläsk, sill och pära, så det var spännande och nyfikenheten var stor. Det var något av långt, grönaktigt och såg mycket gott ut men smaka hemskt i Oskars mun. Nu var goda råd dyra, att lämna något på tallriken var otänkbart. I ett obehagligt ögonblick åkte det ner i kavajfickan. Det visade sig senare att det var en kåldolme. 1909 utökades familjen med en son. Familjen bodde kvar på torpet till 1917 då de flyttade till utgården Haninge, även den tillhörande Nilsen på Sörstad. Där bodde de kvar till 1939.

Utdrag ur Oskars kassabok 1916:

Inköpt på auktion i Bankeberg 17 sept 1909 1 st gris 19 kr. Jämförpris 1 dagsverke = 1 kr. 14 mars 1916 Lön 275 kr. Stat. Råg 600 kg Hvete 150 kg Korn 200 kg Blandsäd 200 kg Ärtor 50 kg foder till ko. Sätta 1 ½ tunna potatis.

5 juni 1916 Kaffe 10 kg "orostat" 16 kr Sill 10 kg 7:10 kr

Berättelser och anteckningar sammanställda av Ingegerd Gunnarsson dotterdotter till Oskar och Elsa.

Hembygdsföreningen har utgivit flera häften från de torpvandringar som gjorts vid de olika gårdarna häromkring. Mycket läsvärd dokumentering av svunna tiders bostäder.

5 mars årsmöte.

Vikingstad Hembygdsförening har i samarbete med Studieförbundet avhållit ett välbesökt årsmöte i Missionskyrkans lokal. Föreningens vice ordförande Marianne Danielsson öppnade mötet och hälsade ett 50-tal personer välkomna. Lise-Lott Persson accepterade uppdraget att leda förhandlingarna och Lars Gunnar Pettersson valdes som sekreterare. 2017 års verksamhetsberättelse och ekonomisk rapport presenterades och godkändes. Till ny ordförande för 2018 valdes Marianne Danielsson. Ordförande Gunnar Asplunder hade av sagt sig omval. Veine Nilseryd hade av sagt sig omval till styrelsen, men fem styrelsemedlemmar omvaldes för 2018-2019 Fem styrelsemedlemmar har ett år kvar. Medlemsavgiften för år 2019 bestämdes vara oförändrad 120 kronor. Veine Nilseryd och Gunnar Asplunder avtackades med blommor för sina uppdrag/arbeten i styrelsen. Efter förhandlingarna bjöds det på kaffe och lotteridragningar. Agneta Sundström höll ett uppskattat föredrag om Elsa "Alrik" Andersson 1895-1984, ett original, som bodde i Björkeberg/Västerlösa. Intressant att få höra hur det var på den tiden.

Ny dagvattentrumba nedlagd under Bankebergsvägen, väg nr 1037. Nya området beräknas bebyggas i slutet av 2019. Mycket vatten och avloppsarbete innan dess.

Program i Vikingstads Hembygdsförening

To	17 maj		Café och Loppis öppnar på Hembygdsgården Öppet klockan 9.30 - 11.30 alla torsdagar.
To	24		Café och Loppis på Hembygdsgården
To	31		Café och Loppis på Hembygdsgården
Lö	2 juni	Utflykt	Vadstena traktormusèum
Ons	6		Nationaldagen firas på Hembygdsgården
To	7		Café och Loppis på Hembygdsgården
To	14		Café och Loppis på Hembygdsgården
To	21		Café och Loppis på Hembygdsgården
To	28		Café och Loppis på Hembygdsgården
Lö	30	Utflykt	Sya hembygdsgård Våfflor o Underhållning
To	5 juli		Café och Loppis på Hembygdsgården
To	12		Café och Loppis på Hembygdsgården
To	19		Café och Loppis på Hembygdsgården
Lö	21	Utflykt	Ljusfallshammar lantbruksmusèum
To	26		Café och Loppis på Hembygdsgården
To	2 aug		Cafe och Loppis på Hembygdsgården
On	8		Byvandring
To	9		Café och Loppis på Hembygdsgården
To	16		Café och Loppis på Hembygdsgården
To	23		Café och Loppis på Hembygdsgården
Lö	8 sep		Höstmarknad på Hembygdsgården

Inför utflykterna kontaktar du någon i styrelsen!

Vikingstads Hembygdsförening
Returadress Gunnar Månson, Torsgatan 14A
590 49 Vikingstad

Vikingstads Hembygdsförening. vikingstadshbf@hotmail.com		Styrelsen 2018 vikingstadshbf@gmail.com
Ordförande	Marianne Danielsson	070 684 23 52
V ordf	Gunnar Asplunder	072 538 01 28
Sekr	Lars Gunnar Petersson lg.petersson@live.se.	070 719 59 30 / 013 804 57
V sekr	Anette Nilseryd	070 696 63 16 / 013 808 22
Kassör	Gunnar Månson	070 825 27 67 / 013 805 25
Ledamot	Curt Nilsson	070 564 24 20 / 013 850 33
	Hans Persson	070 557 26 11 / 013 806 46
	Tomas Karlsson	073 413 18 50 / 013 817 40
	Weine Göransson	070 676 01 87
	Gunnel Öhman	070 564 43 20
	Mats Olsson	070 669 60 00

Vill du bli medlem i Hembygdsföreningen?

Medlemsavgiften är 120 kr/år, kontakta någon i styrelsen.

Du som är medlem, värva gärna nya till föreningen. Vi vill se flera yngre medlemmar. Hembygdsföreningen välkomnar alla som vill lära och värna om hembygden.

Underhåll av hembygdsgården i år, målning, putsning och rödfärgning med mera. Hjälp!

Vi reserverar oss för eventuella faktafel.

**Meddela oss gärna om vad ni vill läsa eller om ni har något som ni vill att flera ska få läsa. Bilder uppskattas mycket, om vi kan få ta del av dem.
Manusstopp Nr 3 28 juli, Nr 4 20 oktober.**

Aktiviteterna utföres i samarbete med Studieförbundet.

